

מראה מקומות- עניני הלכה

חגיגה טז

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

לרין גרוס בע"מ ונריה גרוס ע"מ
by Mr. & Mrs. Dany Gross

www.dafaweek.org

507-DAF-WEEK

info@dafaweek.org

דף טז-טז:

סוגיא א' בענין ברכת הקשת

סוגיא ב' בענין נשים לברך במצות עשה שהז"ג

סוגיא א'

- שו"ע או"ח רכט' א'
- מחצית השקל שם ס"ק ב'
- משנ"ב שם א'-ה'
- ביאור הלכה שם
- שער העין עמו' תכד (מהגריש"א זצ"ל)
- קצות השולחן סו' טו'
- ילקוט יוסף או"ח ז' סימן רכט
- בשו"ע הובא הדין שיש לברך על קשת אכן אסור להסתכל ביותר. ובמחצית"ה הסביר החילוק בין ראייה והסתכלות. ומשנ"ב הביא הרבה הל' בענין זה.
- והביאור הלכה חקר אם גם בראיית חצי הקשת מברך. והגריש"א זצ"ל הסביר שר"ל שאין כאן מציאות של קשת שלם אכן אם רק א"א לראות הכל פשוט שיש לברך. וע' בהקצות השולחן שיש לברך כמה פעמים בתוך ל' יום.
- ובילקוט יוסף הביא מח' אם מותר להגיד לחבירו שרואה קשת כדי שיברך גם הוא. אכן במשנ"ב הנ"ל הביא בשם החיי אדם לאסור.

רכמ א נאמן. והאומרים נאמן וכו' קודם הנצחה, טועים הם (כנסת הגדולה הגה"ע): ב ואסור להסתכל.

והמסתכל זו ציטר עיניו כחות [מגינה טו, טז] (של"ה) ב: ג והוא מעשרים ושמונה כו'. וזהו הפירוש ללא כמו שכתוב בהגהות

מיימוניות [נכוח פ"י אות ע] וכן כתב הרב צ"י [ד"ה הוואה חמה] ללא כעולת תמיד [פ"ק ט]: ד לעשרים ושמונה שנה. והיה צננת חל"ג: ה בבקר. משמע מיד צהנן החמה, וכן כתב

צלקוטים [מנהגי מהר"ל ליקוטים סימן טט] שמהר"ל לזה להכריז צערה שלמחר יזהר כל אדם כשרואה הנן החמה יצרך עכ"ל. וצמטאת צנימין [סימן קא] כתב

שצשחית כשיולאים מצית הכנסת, מתאספים הקהל יחד ומצרכין צרכה זו, כן נהג מהר"ש, וכן דעתי לעשות א"י עכ"ל. ונראה

לי דאס לא צירך עד אחר ג' שעות לא יצרך, שכבר עברה ממקום הזה: ו מחמשה הנשוארים. הם צנתי לזק מאדים

נוגה כוכב: רל א אחר ארבעים יום. דתוך ארבעים יום מעיל תפלה: ב אכרך. שס מנאים מושלים רעים ומחפזין עלילות

וואן שס מורא כלל לנאמ מן העיר, אלל שצריך לומר תפלת הדרך מורא הדרך, וציוס שהולך הולך דרך כך ואינו לן שס, ממילא כשיולא משס אין צריך לומר תפלת הדרך כיון שהוא צו ציוס, אלל שצריך לומר תפלה שנאמרה כאן בצעיל יציאתו מהכרך, אז אומר כפי מה שכתוב כאן בלא חתימה, כל זה נראה פשוט כונת צ"י ושו"ע וכל זה, וצחנס כתב מו"מ ז"ל [צ"ח ד"ה המתפלגן עליו, ושאר היה מאריה דהוא גצרה דמריה קיעיה:

עריך אחר ארבעים יום. דתוך ארבעים יום מעיל תפלה: ב אכרך. שס מנאים מושלים רעים ומחפזין עלילות

קול זה בתוך ביתי או שהיתה אשתו מעוברת א (כ) אחר ארבעים יום לעיבורה ואמר יהי רצון שתלד אשתי וכו' הרי זה (כ) תפלת שוא י אלא יתפלל אדם על העתיד לבא ויתן הודאה על שעבר כגון הנכנס ב לברך אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתבניני לברך הזה לשלום נכנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהבנסתני לברך הזה לשלום (א) ב קבש לצאת אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוציאני מברך זה לשלום

וואן שס מורא כלל לנאמ מן העיר, אלל שצריך לומר תפלת הדרך מורא הדרך, וציוס שהולך הולך דרך כך ואינו לן שס, ממילא כשיולא משס אין צריך לומר תפלת הדרך כיון שהוא צו ציוס, אלל שצריך לומר תפלה שנאמרה כאן בצעיל יציאתו מהכרך, אז אומר כפי מה שכתוב כאן בלא חתימה, כל זה נראה פשוט כונת צ"י ושו"ע וכל זה, וצחנס כתב מו"מ ז"ל [צ"ח ד"ה המתפלגן עליו, ושאר היה מאריה דהוא גצרה דמריה קיעיה:

עריך אחר ארבעים יום. דתוך ארבעים יום מעיל תפלה: ב אכרך. שס מנאים מושלים רעים ומחפזין עלילות

קול זה בתוך ביתי או שהיתה אשתו מעוברת א (כ) אחר ארבעים יום לעיבורה ואמר יהי רצון שתלד אשתי וכו' הרי זה (כ) תפלת שוא י אלא יתפלל אדם על העתיד לבא ויתן הודאה על שעבר כגון הנכנס ב לברך אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתבניני לברך הזה לשלום נכנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהבנסתני לברך הזה לשלום (א) ב קבש לצאת אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוציאני מברך זה לשלום

וואן שס מורא כלל לנאמ מן העיר, אלל שצריך לומר תפלת הדרך מורא הדרך, וציוס שהולך הולך דרך כך ואינו לן שס, ממילא כשיולא משס אין צריך לומר תפלת הדרך כיון שהוא צו ציוס, אלל שצריך לומר תפלה שנאמרה כאן בצעיל יציאתו מהכרך, אז אומר כפי מה שכתוב כאן בלא חתימה, כל זה נראה פשוט כונת צ"י ושו"ע וכל זה, וצחנס כתב מו"מ ז"ל [צ"ח ד"ה המתפלגן עליו, ושאר היה מאריה דהוא גצרה דמריה קיעיה:

עריך אחר ארבעים יום. דתוך ארבעים יום מעיל תפלה: ב אכרך. שס מנאים מושלים רעים ומחפזין עלילות

קול זה בתוך ביתי או שהיתה אשתו מעוברת א (כ) אחר ארבעים יום לעיבורה ואמר יהי רצון שתלד אשתי וכו' הרי זה (כ) תפלת שוא י אלא יתפלל אדם על העתיד לבא ויתן הודאה על שעבר כגון הנכנס ב לברך אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתבניני לברך הזה לשלום נכנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהבנסתני לברך הזה לשלום (א) ב קבש לצאת אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוציאני מברך זה לשלום

וואן שס מורא כלל לנאמ מן העיר, אלל שצריך לומר תפלת הדרך מורא הדרך, וציוס שהולך הולך דרך כך ואינו לן שס, ממילא כשיולא משס אין צריך לומר תפלת הדרך כיון שהוא צו ציוס, אלל שצריך לומר תפלה שנאמרה כאן בצעיל יציאתו מהכרך, אז אומר כפי מה שכתוב כאן בלא חתימה, כל זה נראה פשוט כונת צ"י ושו"ע וכל זה, וצחנס כתב מו"מ ז"ל [צ"ח ד"ה המתפלגן עליו, ושאר היה מאריה דהוא גצרה דמריה קיעיה:

עריך אחר ארבעים יום. דתוך ארבעים יום מעיל תפלה: ב אכרך. שס מנאים מושלים רעים ומחפזין עלילות

קול זה בתוך ביתי או שהיתה אשתו מעוברת א (כ) אחר ארבעים יום לעיבורה ואמר יהי רצון שתלד אשתי וכו' הרי זה (כ) תפלת שוא י אלא יתפלל אדם על העתיד לבא ויתן הודאה על שעבר כגון הנכנס ב לברך אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתבניני לברך הזה לשלום נכנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהבנסתני לברך הזה לשלום (א) ב קבש לצאת אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוציאני מברך זה לשלום

וואן שס מורא כלל לנאמ מן העיר, אלל שצריך לומר תפלת הדרך מורא הדרך, וציוס שהולך הולך דרך כך ואינו לן שס, ממילא כשיולא משס אין צריך לומר תפלת הדרך כיון שהוא צו ציוס, אלל שצריך לומר תפלה שנאמרה כאן בצעיל יציאתו מהכרך, אז אומר כפי מה שכתוב כאן בלא חתימה, כל זה נראה פשוט כונת צ"י ושו"ע וכל זה, וצחנס כתב מו"מ ז"ל [צ"ח ד"ה המתפלגן עליו, ושאר היה מאריה דהוא גצרה דמריה קיעיה:

משנ"ב וביה"ל

משנה ברורה

באור הלכה

רכט א (א) הרואה הקשת וכו'. ואין פדאי להגיד לחברו שיש רכט א (*א) הרואה הקשת וכו'. לא נתבאר אם בעיני דוקא שיראהו קשת, מטעם מוציא דבה [חיי אדם]: בתמונת קשת שהוא כחצי גרן צגלה, או אפלו מקצת ממנו די:

(ב) אומר וכו'. ובכאן אם ראה אותו עוד הפעם אפלו בתוך שלושים יום, חוזר ומברך, ולא דמי לכל הנך דקומא לן בהו דפעם אחת בחדש די לברוכי, דכאן הקשת שברך עליו חלף והלך לו, ודמי לברכת רעמים [שערי תשובה בשם ברפי יוסף]: **(ג)** נאמן וכו'. ברמב"ם וטור הנסח, ונאמן: **(ד)** בבריתו. רוצה לומר, שלא יעביטנו אף על פי שרבו הרשעים, וקנים במאמרו, אפלו לא היה הברית, כיון שאמר בדבור בעלמא, ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ, ברור הוא שיקנים מאמרו [אבודרהם]: **(ה)** ואסור להסתכל וכו'. והמסתכל בו ביותר עיניו כהות [חגיגה טז], אלא רואה ומברך: **ב (ו)** בתקופתה. מקום שהיא חוזרת שם לתחלת הקפה, היא שעת תלית המאורות בעת הבריאה ומאז התחילה

שער העין

ברכת הקשת

כד. הביה"ל מסתפק האם אפשר לברך על ראיית חצי קשת, האם כוונתו שהוא לא רואה את כל הקשת בגלל שחלקה מוסתר לו, וגם באופן זה נסתפק שאין לברך עליה. או שספיקו הוא רק באופן שהמציאות של הקשת לא קיימת, אבל אם כולה קיימת ורק הוא לא רואה חלקה יכול לברך עליה. תשובה: כוונתו כצד השני שמציאות הקשת לא קיימת כד.

קצות השולחן

(טו) הרואה הקשת אומר בא"י אמ"ה זוכר הכרית נאמן בבריתו וקיים במאמרו, ואסור להסתכל בו ביותר (כג), ובכל פעם שרואה אותו מברך אפילו בתוך ל' יום (כו):
(טז) הרואה חמה בתקופתה והוא מכ"ח לכ"ח שנה והתקופה של ניסן בתחלת ליל ד' כשרואה אותה ביום ד' בבוקר אומר בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית (כז):

בדי השלחן

צריך ברכה מטום דלגבי ת"ת הוי שינה הפסק כנ"ל) ולמה שפ"י הבי' סי' ס"ז דעת האגור לגבי ת"ת דשינת יום לא הוי הפסק רק שינת לילה, אפשר לומר דגם לענין ברקים הוי שינת לילה הפסק ע"כ קאמר הירושלמי שצריך ברכה ביום האחר (ובניעור כל הלילה איצ' ברכה) אבל שינת יום לא הוי הפסק, אע"פ דבסעודה שינת יום הוי הפסק יש לחלק ביניהם, וצ"ע לדינא **(כד) * סי' רכ"ח ואחרונים שם, ועל הרים גבוהים כ' הח"א כלל ס"ג המפורסמים בעולם מחמת גבהם, אבל בשו"ע כתוב כמ"ש (כה) * סי' רכ"ט (כו) שעת שם, ומשע אפילו לא נתפורז העבים חוזר ומברך על קשת שני (כז) שו"ע שם,**

ילקוט יוסף

א. הרואה את הקשת מברך בשם ומלכות: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית, נאמן בבריתו, וקיים במאמרו. ואסור להסתכל בו ביותר. אבל מותר לומר לחבירו שיש קשת, כדי שגם חבירו יוכל לברך על הקשת. ומברכים על הקשת אפילו אינו רואה אלא חלק ממנה. אבל הרואה את הקשת בתוך שלולית מים, וכדומה, ואינו רואה את הקשת בעצמה מפני שיש איזה דבר המסתיר לראות הקשת, וכן הרואה את הקשת דרך ראי, אינו מברך. אבל אם רואה את הקשת דרך חלון ביתו או המכונית, מברך אף שיש הפסק

(זכוכית. א.)

(א) בברכות (נט). הרואה קשת אומר, זוכר הברית וכו', אר"פ הלכך נימרינהו לתרווייהו. וכן הוא בשלחן ערוך (סימן רכט סעיף א). ועיין בתשובת הרא"ש (כלל ד סימן ג). ופירוש הברכה הוא, נאמן בבריתו, ר"ל שלא יעבירנו אף על פי שרבו הרשעים והיה מן הראוי ח"ו להביא מכול לעולם, עם כל זה הקדוש ברוך הוא נאמן בבריתו, זו הברית שכרת הקדוש ברוך הוא עם נח שלא יביא מכול לעולם, כדרכיב ונראתה הקשת בענן וזכרתי את בריתי. ונאמן הוא בבריתו שלא יביא מכול לעולם. ולפי שאין חדש תחת השמש, ולא כעת נברא הקשת אלא שכבר נברא מששת ימי בראשית והוא מעשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות כדתנו באבות, ולזה מסיימים וקיים במאמרו, כלומר, שכבר נברא וקיים במאמרו, אפילו לא היה הברית כיון שאמר בדבור בעלמא לא יהיה עוד מכול לשחת הארץ, ברור הוא שיקיים מאמרו. [ראה באבודרהם, ובמהרש"א ברכות נט. ובערוך השלחן, ומשנה ברורה שם]. ועיין בשו"ת בית דוד (סימן צד), ובשו"ת דברי יוסף שווראץ (סימן ט), מש"כ בנוסח ברכה זו. ועיין ברמב"ן (בראשית פרק ט, פסוק יב), שכתב, שסיבת הקשת היא מהכאת קרני האור באויר הלח. ועיין בפירוש האברבנאל, וברכנו כתיי, ובכלי יקר שם. וכתב בברכי יוסף שם, דלענין ראיית הקשת, אפילו ראה הקשת תוך ל' יום חזור ומברך, ולא דמי לכל הנך דקיימא לן בהו רבפעם אחת בחודש די לברך, דכאן הקשת שבירך עליו חלף והלך לו ודמי לברכת הרעמים. והובא להלכה בשערי תשובה ובמשנה ברורה שם.

והנה בספר כרם יעקב (סימן ה) כתב לדון אם מברכים על ראיית הקשת כלילה, וציין להרב שבילי אמונה (דף כה רע"ב) שכתב, וגם אפשר שתראה הקשת כלילה כשהירח שלם, ובלבד בעת עלותו או בעת שוקעו. וזו הנראית כלילה היא לבנה מהנראית ביום. ע"ש. וכן כתב בספר הברית חלק א (מאמר י פרק יב) וז"ל: ולפעמים בזמן מרובה אפשר שתראה הקשת גם כן כלילה כשהירח שלם ומלא, אף גם מבעשור לתודש והלאה שאז קרובה להיות מלאה, אך רק בזמן עלותה או בזמן שקיעתה. והנראית כלילה היא יותר לבנה מהנראית ביום מפני שכאז מאור חזור של הירח. ובכרם יעקב שם הביא מתוספות ר"ה (כד). שכתב, שאין קשת אלא ביום. וכן הוא בתוספות ישנים (ר"ה לד.). ובספר עקדת יצחק (דף קו), ובשל"ה משם הרמ"א. "לפי שטבע הקשת אינו אלא כשיירד המטר ביום והחמה זורחת, ואילו היו זכאין לא היה המטר יורד אלא כלילה". ע"כ. אלא דמה שרצה לדייק שם מתרגום יונתן בן עוזיאל שאין מברכים על הקשת כלילה, שהרי כתב שם "ותתחמי קשתא ביממא". בזה י"ל שדיבר הכתוב בהווה, וכיון שעל פי רוב הקשת נראית ביום, לכן כתב כן. ולא למידק מינה מידי. ועיין עוד בנידון זה בשו"ת מהרש"ם חלק ב (סימן קכד), ובשו"ת בצל החכמה חלק ב' (סימן יח). ע"ש.

ומה שכתבנו שמותר לומר לחבירו וכו', הנה החיי אדם (כלל סג פ"ח) כתב, שאין להגיד לחבירו שיש קשת, משום מוציא רבה. והובא בא"ח אות א, ובמשנה ברורה (סק"א), ובכף החיים (סימן רכט). אמנם בספר ברית כהונה (מערכת ק' אות ג) כתב, שמנהגם לומר לחבירו שיש קשת כדי שיברך ברכת הקשת, ורחה דברי החיי אדם. ע"ש. וכן הסכים מרן אמו"ר שליט"א.

סוגיא ב'

- תוס' ד"ה לעשות טז:
 - טור או"ח סימן ב'
 - בית יוסף שם
 - פרישה שם
 - רמ"א שם סעיף ב'
 - צל"ח ברכות כו.
 - ילקוט יוסף או"ח חלק יג אות יא'-יג'
- תוס' הביא דעת הר"י שנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא. אכן הטור הביא דעת הרמב"ם שחולק על ר"ת שאין לברך וכן פסק להלכה. וכן נפסק בבית יוסף שם והוא מטעם ספק ברכות להקל. אכן הפרישה הסביר שכיון שיש להם שכר שייך לומר "וצונו. וכן נפסק ברמ"א.
- ועיין בהצל"ח שהסביר שאפי' לשיטת הרמב"ם יכולות להתפלל תפילת מוסף כיון שאין בה "וצונו."
- ואם יש לאשה מבני ספרד לשמוע לאשה אשכנזית ולענות אמן ע' בילקוט יוסף.

שאינו עשוי להשתמש כגון לילי
הצהמה והוא הדין לילי האילן ופליגי
אמוראי צהא מילתא צמסכת שבת
צפ' צתרא (דף קד:): (א) אסמוך.
דהא ראש הצהמה ללדין דמי:
דצהדי

ליה הא נמי פשיטא^א לאפוקי ממאן דאמר
בסמיכה גופה פליגי קא משמע לן בשבות
הוא דפליגי אמר רמי בר חמא שמע מינה
ד' סמיכה בכל כחו בעיני דאי ס"ד לא בעיני
בכל כחו מאי קא עביד ליסמוך מיתובי^ב דבר
אל בני ישראל^ג וסמך^ד בני ישראל סומכין

ואין בנות ישראל סומכות רבי יוסי ור' זי (ישמעאלים) אומרים בנות
ישראל סומכות רשות אמר^ה רבי יוסי סח לי אבא אלעזר פעם אחת
היה לנו עגל של זבחי שלמים והביאנוהו לעזרת נשים וסמכו
עליו נשים לא מפני שסמיכה בנשים אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים

ואי ס"ד סמיכה בכל כחו בעיני משום נחת רוח דנשים עבדינן עבודה בקדשים אלא לאו ש"מ לא בעיני בכל
כחו לעולם אימא לך בעיני בכל כחו דאמר^ו להו אקפו ידיכו אי הכי לא מפני שסמיכה בנשים תיפוק ליה דאינה
לסמיכה כלל א"ר אמי חדא ועוד קאמר^ז חדא דליתא לסמיכה כלל ועוד כדי לעשות נחת רוח לנשים אמר רב

דרבנן^ח: לעשות נחת רוח
אנשים. וכגון שהיתה צהמה שלהן
(1) השתא דומה לסמיכה להיו צנעלים
צפ"ק דקדושין (דף נב. ב.) וצפ' צתרא
דר"ה (דף נג. ב.) פירש ר"י דנשים דין
אס צלות לעשות מנחת עשה שהזמן
גרמא ולכך עליהן אין מנחין צידס
אע"ג דפטורות ולא מיקרי צרכה
לצולה וכן משמע מהכא ועוד
פירשמי התם [צ"ה] והארכתי^ט:
כז

גמרא לרבי שמעון מאשר נפקא ופירש רש"י אשר רצויה הוא ואייתר
מכסה זה לרבות כסות קומא: וטומטום ואגדרוגיגום חייבים
מספק. כן כתב הרמב"ם בפרק ג' (ה"ט) ופשוט הוא דכיון דמלוה
לאורייתא היא חייבים מספק: וכתב הרמב"ם יתעטפו בלא

פטורים. וטומטום ואגדרוגיגום (א) חייבין מספק
(ד) וכתב הרמב"ם ז"ל יתעטפו בלא ברכה. והוא
הולך לשיטתו שפירש שנשים אין יכולות לברך
בדבר שהן פטורות (ה) אבל רבינו תם כתב
שיכולות לברך אף על פי שהן פטורות. (ו) ויותר
טוב (א) שלא יברכו ג: (י) קטן היודע
להתעטף (ב) אביו צריך ליקח לו ציצית לחנכו:

סימן יח

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] פירוש לילה לאו זמן ציצית הוא: [ב] מאימתי מברך על
הציצית בשחר: [ג] סדינין פטורים מציצת:

א—ג (א) ציצית לאו זמן ציצית הוא (ב) יש אומרים

רבינו תם דמזכרות דהא נוטלות עליהם שכן מדאמר רבי יוסי זר'
חנינא (קידושין לא) גדול המלוה ועושה ממי שאינו מלוה ועושה
ומדאמר גדול אלמא מי שאינו מלוה ועושה נמי יש לו שכן הילכך
בכלל מלוה הן ומזכרות ולא תימא הואיל ולא נטווי היאך יאמרו
ולו דכיון שהאנשים נטווי ואף הן נוטלות שכן שפיר יאמרו ולו
(א) ודברי הרא"ש אין הכרע. ותמהני על הרמזים שכתב בפרק
במרא דר"ה (סי' ז) ואשה יכולה לברך על מצות עשה שהזמן גרמא
ובפרק קמא דקידושין (סי' מט) כתב פסק בעל הלכות גדולות דנשים
יכולות לברך על כל מצוה שהזמן גרמא ונדחו ראיותיו ע"כ. ולענין
הלכה (א) קצוין הרמב"ם ז"ל דספק זכרות להקל: כתב האגור
(סי' מ) בשם מהר"י מולין (משוואת מהר"ל המדעות סי' ה) דנשים
הלבושות ציצית שטות הוא ומיחזי כיוהרא ואחא היתה בזכונתו
שהיתה לובשתו עכ"ל ב:

ג קטן היודע להתעטף וכו'. צריכתא בסוף פרק לולב הגזול (סוכה
מג) וכמה הנהגות מיימוניות בפרק ג' (אות כ) דאיחא צירושלמי

[ג] לא סוף דבר של עיטוף אלא שידוע להשליך שמי כנפות לאחוריו ושמים לפניו ד' בשעת קריאת שמע (ב):

י"ח פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[א] אחר תפלת ערבית אף על פי שעדיין יום הוא אינו מברך על הציצית: [ג] משעלה עמוד השחר הוא זמן ציצית: ליל יום הכפורים מתעטף מבעוד
יום ומברך: כשהוא מתעטף באשמורת אימתי מברך:

א ציצית לאו זמן ציצית הוא. כבר כתבתי בסימן שקודם זה (ד"ה קומא) דקיימא לן כרבי שמעון דפטור כסות לילה מציצית. וכתב

דרכי משה

יז (א) וכתב עורן ואפילו במצות עשה שיש איסור בעשייתו כגון תיקעת שופר ביום טוב יכולין לעשות ומברכין עליהן:
(ב) ובמדרכי סוף פרק לולב הגזול (סי' חסג) גם שידוע לאחוז הציצית בשעת ק"ש:

פרישה

(ג) חייבין מספק. רמב"ם פ"ג משום דאורייתא לחומרא:
(ד) וכתב הרמב"ם ז"ל וכו'. מה שאמר והוא הולך לשיטתו וכו' רצה
לומר לשיטתו שאמר בפ"ג דציצית עיין שם והלשון הולך לשיטתו קמא דמוק
כיון שלא הזכיר עד הנה דעת הרמב"ם בזה: (ה) אבל ר"ת כתב
שיכולות וכו'. דכיון שמקבלות שכן שהרי אמרו גדול המלוה ועושה ממי
שאינו מלוה ועושה אצל שכן מיהא איכא שייך שפיר למימר ולו:
(ו) ויותר טוב שלא יברכו. לר"ך עיין דלקמן סימן תקפ"ט גבי שופר
כתב דלף על גב נשים פטורות יכולות לתקוע ולברך ואין מוחין בך רש"ל

חדושי הגהות

יז [א] אין זה סותר למה שכתב בסימן תקפ"ט שאע"פ שהנשים פטורות מלתקוע יכולות לתקוע ולברך ואין מוחין בך קאמר שאין מוחין אס
מזכרין לעצמן אצל מכל מקום לכחלה יותר טוב שלא יברכו (מהר"ל): [ג] ברייתא סוף פרק לולב הגזול (מג) קטן היודע לנענע חייב בלולב

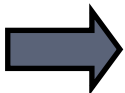
הגהות והערות

יז [א] עיין ב"י לקמן סי' תקפט ד"ה ואע"פ: [ב] עיין מנהגי מהר"ל ה"ל ציצית ותפילין שהביא מעשה זה ואמר שאינו מוחה בה שמה לא תשמע
ומוטב שיהו שנגנין ואל יהו מזדיין: [ג] בדפוס"ר בית נוסף כבוד אר"י לקמן סי' תקפ"ט ונראה שזו הוספה מחכם אחר. ועיין פרישה.
ובדפוס פייבי די שאקו נוסף כאן עיין בסוף סימן כ"ט. ונראה גם זו הנהגה מחכם אחר: [ג] לפנינו בירושלמי ליתא, ועיין הגהות והערות סי' ח
אות ט: [ד] נראה שחסר כאן וצ"ל ואוחז בציצית כשורה בשעת ק"ש וכן הוא במדרכי סי' לולב הגזול הביאו הבי"ח והפרישה כאן וכן הבי"ח לישן

זמן א]. ולכן אני אומר שכיונו כמה שאני מסתפק אם תפלת המוספין נוהגת בנשים שהרי היא מצוה שהזמן גרמא, ואף שהתפלה אין מן התורה רק מדרבנן, הרי לדעת התוס' לעיל דף כ' ע"ב [ד"ה בתפלה] גם במצות דרבנן שהזמן גרמא נשים פטורות אלא שבתפלה חייבינהו רבנן כיון דרחמי נינהו כמבואר לעיל, והיינו בשלש תפלות הקבועות בכל יום, ואפי' בשבת וי"ט שהם רק שבת מ"מ כיון דבחול רחמי נינהו לכן לא חילקו בין שבת וי"ט לחול, וכמ"ש רבינו יונה כאן [י"ח ע"א מדפי הרי"ף ד"ה טעה] לענין תשלומין בתפלה שאחריה, אבל תפלת מוסף שאינה רחמי כמבואר ברבינו יונה כאן דלכך אין לה תשלומין, והיא מצות עשה דרבנן שהזמן גרמא, ודאי דנשים פטורות לדעת התוס'. וא"כ זהו כוונת התוס' שהקדים תפלת המנחה למוסף משום שהיא תדירה בכל, ותרתי קארי למעליותא דמנחה, חדא שהיא תדירה, ועוד שהיא נוהגת בכל באנשים ונשים, משא"כ מוסף שאינה תדיר ואינה נוהגת בנשים.

וכיון שעלה בידינו שתפלת מוסף אינה נוהגת בנשים מטעם שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, נדבר עתה אם הם מותרות להתפלל מוסף. ונלע"ד שהרשות בידם, לא מבעיא לדין שאנו נמשכים אחר דברי הפוסקים שהנשים יכולות לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא אף שהם פטורות וכמבואר באו"ח סי' תקפ"ט סעיף ו' בהג"ה ע"ש, פשיטא שיש רשות להנשים להתפלל תפלת מוסף. אלא אפילו לדעת הרמב"ם [הלכות ציצית פ"ג ה"ט] והיא דעת המחבר שם בשלחן ערוך שנשים לא יברכו על מצות עשה שהזמן גרמא, מ"מ נלע"ד שמודה המחבר שיכולים להתפלל תפלת מוסף, שהרי מבואר שם בב"י הטעם שאינן מברכות שאיך יאמרו וצונו והרי לא נצטוו רק שמקיימות מעצמן, וזה שייך בברכת המצות, אבל בתפלה לא אמרינן וצונו, אלא שברכות התפלה הם עצם המצוה עצמה, וכיון שנשים רשאות לקיים כל מצות עשה שהזמן גרמא גם תפלת מוסף רשות להן להתפלל, מ"מ חיובא ליכא עלייהו לגמרי. משא"כ תפלת הערב אף שאין לה קבע והיא רשות אפי' לאנשים, מ"מ אינה רשות לגמרי, ולגבי מצוה אחרת שהיא עוברת מחשבא רשות, אבל בחנם אינו רשאי לבטלה כמבואר כאן בתוס' ד"ה טעה וכו', ונשים ואנשים שוין בה, לכן הקדים במשנה תפלת הערב למוסף.

יא. נכון מאד שנשים מבני עדות המזרח, והספרדים, לא תברכנה אפילו ברכת "שהחיינו" על שופר, או על לולב ושאר מצוות עשה שהזמן גרמא. ותיטולנה הלולב בלי ברכה כלל. ומכל מקום נשים הנוהגות לברך שהחיינו בלבד על מצות עשה שהזמן גרמא, אין למחות בידן, בפרט לנשים הרגילות לברך על מצוות אלה שכדאי להפיס דעתן ולומר להן שתברכנה ברכת שהחיינו בלבד. יב וכ"ז באופן שאינן מוכנות לשמוע לו להמנע גם משהחיינו. אבל יש להסביר להן שגם ברכת שהחיינו אין להן לברך, שגם בברכת שהחיינו נקטינן דספק ברכות להקל. [יבייא ח"ו עמוי קמ].

יב. נשים אשכנזיות המברכות על מצות עשה שהזמן גרמא כמנהגן, וכגון על לולב וכדומה, טוב שהספרדי השומע את ברכתן, לא יענה אחריהן "אמן" דכיון דלדידן אין לברך על מצות עשה שהזמן גרמא, ספק אמן יתומה לקולא. יג וכל שכן אם שומע אשה ספרדיה המברכת על הלולב, שאסור לענות "אמן" דחשיב אמן יתומה.

יג. כשנותן לאשה אשכנזיה לולב לברך עליו, צריך לומר לה, על מנת שאין לבעליך רשות בה, דאי לאו הכי, הוה ליה ספק ברכה לבטלה, ואף לאשכנזים, אסור לבעל לברך עבור האשה על מצות עשה שהזמן גרמא, כמו שאיש מברך לחבירו. יד

ישראל, וגלילותיה, או אין כאן מנהג, והעלה דלא חשיב מנהג כלל, כיון שכל גדולי ישראל ערערו על מנהג קצת נשים שנהגו לברך על הלולב. וכתבו שהמבטל מנהגן, תבוא עליו ברכת טוב. ובסימן מא, דן אם יש לפסוק הלכה על פי שו"ת מן השמים, בכלל, ובדין זה בפרט, והסיק שאין לפסוק ולהורות הלכה בכלל על פי שו"ת מן השמים, כי לא בשמים היא, וע"ע ביביע אומר חלק ה' סימן מג, שהחזיק בדבריו ביתר תוקף ובטוב טעם ודעת, והביא דברי מהר"י נבון, וסיעתו, שכתבו, שהמבטל מנהג קצת נשים המברכות על הלולב, ישא ברכה מאת ה'. וכ"כ הג"ר משה מזרחי, אב"ד בירושלים, בשו"ת אדמת קודש חלק יורה דעה סימן יח, והגאון מהר"י אלגאזי בקונטרס חוג הארץ, והג"ר אהרן עזריאל בשו"ת כפי אהרן, וכן כתבו עוד הרבה אחרונים ודלא כמי שרצה ללמד זכות על הנוהגות לברך. וע"ע ביחיה דעת חלק א' סימן סח.

יב. יביע אומר חלק ד' סימן נ. יחיה דעת חלק א סימן סט.

יג. יביע אומר חלק א סוף סימן כט.

יד. יביע אומר חלק א סימן מ אות ה'. וסימן מב אות ט.